

Remissvar från Utredningen Fi2022:01 på betänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

Utredningen Fi2022:01 har fått möjlighet att lämna remissynpunkter på betänkandet *SOU 2023:52 - Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen*.

Utredningen ser positivt på att stärka det offentligas möjligheter att bekämpa välfärdsbrottslighet och bedömer att den nya Utbetalningsmyndigheten, som utredningen har i uppdrag att inrätta, ska ha en central roll i detta arbete. Utredningen har den principiella ståndpunkten att utformning av regelverk i syfte att skydda välfärdssystemet mot fel och fusk ska utgå från ett förebyggande perspektiv. Dagens problem med fel och fusk i välfärdssystemen är omfattande och kommer inte kunna utredas bort genom efterhandskontroller. Nya regelverk bör därför utformas i syfte att *förebygga* fel, fusk och brottslighet mot välfärdssystemet.

Utredningen bedömer att det lämnade förslaget inte har ett tillräckligt förebyggande perspektiv. Det finns dock möjligheter att inom ramen för förslaget stärka och förbättra det förebyggande perspektivet. Utredningen lämnar därför följande remissynpunkter.

1. Författningsförslagen

Det saknas förslag för reglering av Utbetalningsmyndighetens uppdrag

Administration av föreslagna sanktions- och bidragsspärrsregister innebär ny verksamhet för Utbetalningsmyndigheten som inte rymms inom nuvarande uppdrag. Utredningen bedömer därför att det finns behov av författningsstöd för att kunna utföra dessa verksamheter. Exempelvis saknas förslag på tillägg i myndighetens instruktion för dessa nya uppdrag.

Domskäl och beslutsmotivering bör framgå av överlämnade domar

Utredningen bedömer att det tydligt bör framgå att ”uppgifter om domar och beslut” ska inkludera *domskäl och beslutsmotivering*. Nuvarande skrivning kan tolkas som att bara avse domslut och beslutsmening. På sid 512 anges att underrättelse från uppgiftsskyldiga myndigheter ska innehålla de uppgifter som Utbetalningsmyndigheten behöver. Motsvarande anges dock inte för domstolarna och detta bör därför läggas till.

2. Kartläggning samt analys och överväganden

Utbetalningsmyndighetens roll i det brottsförebyggande arbetet bör tydliggöras

I beskrivningen av aktörer som ska ingå i det brottsförebyggande arbetet på sid 297 och sid 319 anges att Utbetalningsmyndigheten *kan* behöva integreras i detta arbete. Utredningen anser att myndigheten ska vara en självklar part med en ledande roll i ett sådant arbete. Utredningen kommer genom sitt arbete med dataanalys och granskning ha och samla på sig mycket kunskaper som är viktiga för ett brottsförebyggande arbete.

3. Förslaget om sanktionsavgifter

Det föreslagna uppdraget innebär nya kompetenser och förmågor för Utbetalningsmyndigheten som inte bör underskattas

Utredningen delar bedömningen att Utbetalningsmyndigheten är en lämplig myndighet för uppdraget att ansvara för ett register för sanktionsavgifter. Till skillnad från betänkandet bedömer dock utredningen att detta kräver ny kompetens och andra förmågor än de som naturligt följer av Utbetalningsmyndighetens nuvarande verksamhet. Eventuella synergier med myndighetens övriga verksamhet bedöms av utredningen inte vara särskilt stora. Detta gäller bland annat i skrivingar på sidan 495–496 samt 531.

Ett tydligt exempel på en ny förmåga är uppbyggnad av behörighetsregistrering för alla användare som ska hämta uppgifter ur sanktionsregistret (sidan 495). Detta har Utbetalningsmyndigheten inte planerat att bygga upp och det saknas därför fungerande processer och rutiner för när tjänstepersoner ska logga in i en tjänst hos en annan part.

Sammantaget anser utredningen att konsekvenser av det föreslagna uppdraget för Utbetalningsmyndigheten inte ska underskattas. Det kommer krävas en annan typ av kompetens och ett ekonomiskt tillskott för att kunna hantera ett sådant uppdrag.

4. Förslaget om bidragsspärr

Utredningen anser att såsom betänkandets förslag är utformat är det sannolikt att det endast blir begränsade effekter utifrån ett förebyggande perspektiv. Utredningen har därför två principiella invändningar kopplat till detta, dels kring vilka bidragsbrott som bör ingå, dels kring tiden fram till att domstol fattar beslut om bidragsspärr.

Även ringa bidragsbrott bör omfattas av bidragsspärr

Utredningen anser att även ringa bidragsbrott bör omfattas av bidragsspärr, förslagsvis med kortare spärrtid, i syfte att uppnå större allmänpreventiv effekt än vad som åstadkoms med enbart administrativ sanktionsavgift.

Även bidragsbrott av ringa karaktär har ett uppsåt och avser inte endast enklare slarv eller missförstånd. Den grova organiserade brottsligheten missbrukar inte heller nödvändigtvis välfärdssystemen på de mest avancerade sätten, utan ofta genom enklare och mindre avancerade upplägg och brott. Att begränsa bidragsspärren till endast de allvarligare brottsrubriceringarna skulle därför delvis träffa fel om man med detta förslag också syftar till att begränsa den organiserade brottslighetens framfart.

Det tar för lång tid att få beslut om bidragsspärr

Förslaget innebär att det kommer att ta lång tid att få beslut om bidragsspärr. Det måste gå snabbare och det bör därför antingen ges möjlighet för myndigheterna att fatta administrativa beslut om bidragsspärr enligt vissa angivna parametrar, eller ge allmän domstol möjlighet att fatta interimistiska beslut om spärr som sedan kan fastslås med domstolsutlåtande.

Om bidragsspärr endast lämnas ut på begäran riskerar myndigheter missa viktig information

Betänkandet föreslår att uppgifter från bidragsspärrsregistret hos Utbetalningsmyndigheten kan lämnas ut *på begäran* från beslutande myndigheter. Detta innebär en uppenbar risk att uppgifter endast lämnas i det fall *nya* beslut om förmåner fattas. Beslut inom välfärdssystemen gäller ofta tills vidare eller för lång tid där inga nya beslut nödvändigtvis tas, till exempel studiestöd eller pensionsutbetalningar. Myndigheterna måste därför se till att få information om eventuell bidragsspärr även i dessa fall då en stor del av effekten av bidragsspärrsregistret annars sannolikt går förlorad. Detta bör tydliggöras i den vidare hanteringen av regelverket.

Uppgifter till Utbetalningsmyndigheten behöver lämnas i maskinläsbart format

Utredningens bedömning är att det kommer ställas ett stort antal frågor mot bidragsspärrsregistret. För att möjliggöra en effektiv användning av informationen behöver nödvändiga uppgifter om bidragsspärr vara maskinläsbara. Det ställer i sin tur krav på att inrapporterande domstol tillhandahåller uppgifter i maskinläsbart format till Utbetalningsmyndigheten. Ett sådant krav bör därför formuleras.

Utredningen vill även lyfta att om avsikten i kommande steg är att alla kommuner ska nyttja registret så finns det i dagsläget inte någon etablerad, gemensam behörighetslösning. Bedömningen är att det skulle krävas ett omfattande arbete för att hantera behörighetsadministration för säker åtkomst till uppgifterna, ett arbete som kan bli komplicerat och troligen mer kostsamt än själva registret.

Utbetalningsmyndighetens föreslagna uppdrag innebär nya kompetenser och förmågor vars omfattning inte ska underskattas

För registret för bidragsspärr lämnas motsvarande kommentar som avseende uppdraget att ansvara för sanktionsregistret ovan. I betänkandet beskrivs detta på bland annat sidan 692.

Sammantaget anser utredningen att Utbetalningsmyndigheten är en lämplig myndighet för uppdraget att ansvara för ett register för bidragsspärr men konsekvenser av det föreslagna uppdraget ska inte underskattas.

5. Konsekvensanalysen

Det behövs en mer genomgripande analys av de ekonomiska konsekvenserna

Utredningen bedömer att rimligheten i betänkandets beräkning av de ekonomiska konsekvenserna för Utbetalningsmyndigheten inte går att bedöma av underlaget. En fördjupad analys behöver därför göras då nuvarande beräkning bedöms vara alltför osäker.

Betänkandet konstaterar komplexiteten i att beräkna kostnader för tillkommande uppdrag för en myndighet som inte påbörjat sin verksamhet. Utredningen delar den uppfattningen. Utredningen har inte heller under remisstiden och med de resurser som står till utredningens förfogande kunnat göra alternativa beräkningar av de främst it-relaterade kostnader som beskrivs i betänkandet. Utbetalningsmyndigheten kommer dock enligt utredningens bedömning att behöva göra omfattande insatser för att upprätta och vid-

makthålla sanktionsavgifts- och bidragsspärrsregistren gentemot olika aktörer. Se vidare i lämnade kommentarer ovan avseende registret för sanktionsavgifter, respektive bidragsspärr.

Utredningen vill även lyfta att det är viktigt att beakta hela kostnadsbilden, inte enbart it-relaterade kostnader. Uppdragen som föreslås kommer även kräva nyrekrytering och kompetensutvecklingsinsatser. Det bör även beaktas bland annat behov av utökade lokalytor, nya säkerhetslösningar och eventuella kommunikationsinsatser kopplade till arbetet med de föreslagna registren.